

ปัญหาการศึกษาไทย : การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา Thai Educational Problems: An Interview from Educational

วีระยุทธ พรพจน์ธนาต 1*
Wirayut Phonphoththanamat 1*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการศึกษาไทยในมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำนวน 56 ราย ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผลการศึกษาอาจสรุปได้ว่า ปัญหาการศึกษาไทยที่พบประกอบด้วย ปัญหาเกี่ยวกับครู หลักสูตร ผู้เรียน ผู้บริหาร งบประมาณ การจัดการเรียนการสอนการบริหาร นโยบายจากภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว สังคมและวัฒนธรรม และ ระบบการวัดประเมินผลผู้เรียนทั้งนี้ปัญหาการศึกษาที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุดห้าอันดับแรก ได้แก่ ปัญหาด้านครูผู้สอน กับปัญหาด้านนโยบายจากภาครัฐ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงสูงสุด 20 คน รองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร 15 คน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 11 คน และปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร 10 คน ตามลำดับ

คำสำคัญ : การศึกษา, การศึกษาไทย, ปัญหาการศึกษา, ปัญหาการศึกษาไทย

Abstract

The purpose of of this article is to study Thai's educational problems from 56 stakeholders' perspectives using in-depth interviews and unstructured interviews. As a result of interview with 56 stakeholders, we have found that Thai's educational problems were related to teachers, curriculum, learners, administrators, budgets, teaching, administration, policies from governments, family circumstances, societies and cultures and evaluation systems. Moreover the most cited five Thai's educational problems were teachers, policies from governments, curriculum, teaching and administrators. There were 20 stakeholders cited problems with teaching and policies from governments for each, 15 stakeholders cited problems with curriculum, 11 stakeholders cited problems with teaching and 10 stakeholders cited problems with administrators.

Keywords : Education, Thai education, Educational problems; Thai's educational problems

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* Corresponding author : vick_vp@yahoo.com

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ ของโลกยุคปัจจุบัน ทำให้ทุกประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายต่อการเร่งรัดพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางการก้าวหน้าของโลก คน หรือมนุษย์ นั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการ เพราะคน หรือมนุษย์นั้นเป็นผู้สร้างสรรพลังทุกอย่างจนกระทั่งกลายเป็นผลผลิต หรือบริการที่จะนำพาองค์กรหรือประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จ (พยอม วงศ์สารศรี, 2545: 2 อ้างถึงในวิระยุทธ พรพจน์ธนาภา, 2550: 1) ดังนั้นการพัฒนาค้นหาให้มีคุณภาพจึงถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาคนนั้นก็คือการให้การศึกษาก่อนเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ นิสัย และคุณสมบัติอย่างอื่น (ภิญโญ สาร, 2521 อ้างถึงใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นุชนาถ สุรินทร์พันธุ์ และ นवलล่อ แสงสุข, 2544: 57)

โรงเรียนถือเป็นองค์การทางการศึกษาประเภทหนึ่งที่มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหน้าที่หลักในการให้การศึกษาลักษณะเฉพาะเจาะจงและต้องมีวิธีการเฉพาะ เช่น การสอนให้อ่านหนังสือออก เขียนหนังสือเป็น คิดคำนวณเลขได้ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2552: 20) โดยมีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน คือ ให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ซึ่ง คำว่ามีความหมายนั้น นักการศึกษาต่างเข้าใจตรงกันว่า หมายถึง เป็นผู้เรียนที่มีทั้ง ความดี ความเก่ง และมีความสุข หากผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพได้แล้ว ย่อมคาดหวังได้ว่าประเทศจะมีศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านๆ มามักปรากฏข่าวเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์การศึกษาไทยต่างๆ นานาตามบทความหรือ หน้าหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับปัญหาการศึกษาไทย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับครู ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน หรือ ปัญหาทางการบริหาร เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ อาจถูกมองได้ว่าเป็นต้นตอของปัญหาการศึกษาไทย ทำให้จากผลการจัดอันดับของเวทีการประชุมเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) ซึ่งได้จัดอันดับคุณภาพการศึกษาของไทยในกลุ่มอาเซียน อยู่ในอันดับที่ 8 ซึ่งถือเป็นอันดับสุดท้ายของกลุ่ม (โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์, 2556) ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหาการศึกษาไทยได้ก็ควรจะต้องเริ่มต้นจากการนิยามถึงปัญหาก่อนว่า มีสาเหตุจากอะไรบ้าง

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และผู้ที่น่าจะตอบปัญหาได้ดีก็น่าจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญกับปัญหาการศึกษาไทย ทั้งนักวิชาการทางการศึกษาค้นคว้างานต้นสังกัดของโรงเรียน และผู้ที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนทั้งในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และฝ่ายปฏิบัติคือครูผู้สอน ซึ่งเชื่อว่าน่าจะฉายภาพปัญหาการศึกษาไทยได้อย่างถูกต้อง และเพื่อไม่ให้ภาพของผลการศึกษาที่ได้มีความกระจัดกระจาย การจัดลำดับปัญหาทางการศึกษาไทยที่มีผู้กล่าวถึงก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาเช่นกัน จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นที่มาของการศึกษาปัญหาการศึกษาไทย: การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา

วิธีการศึกษา

การศึกษาปัญหาการศึกษาไทย : การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา นั้นใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งสิ้น 56 คน จาก 4 กลุ่มคือ ผู้บริหารโรงเรียน (19 คน) ครู (17 คน) นักวิชาการ (11 คน) และหน่วยงานต้นสังกัด (9 คน) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ตารางที่ 1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

ประเภทผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง	จำนวน (คน)	รวม
นักวิชาการ	ศาสตราจารย์	3	11
	รองศาสตราจารย์	4	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	3	
	อาจารย์	1	
หน่วยงานต้นสังกัด	ผู้อำนวยการสำนัก	3	9
	ผู้อำนวยการเขต	4	
	รองผู้อำนวยการเขต	2	
ผู้บริหารโรงเรียน	ผู้อำนวยการ	14	19
	รองผู้อำนวยการ	5	
ครู	ครูผู้สอน	17	17
รวม		56	

ผลการวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ถึงปัญหาการศึกษาไทยนั้น อาจจัดแบ่งหมวดหมู่ของปัญหาได้เป็น ปัญหาเกี่ยวกับครู หลักสูตร ผู้เรียน ผู้บริหาร งบประมาณ การจัดการเรียน การสอนการบริหาร นโยบายจากภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว สังคมและวัฒนธรรม และ ระบบการวัด ประเมินผลผู้เรียน โดย อาจกล่าวได้ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอน มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง ปัญหาครูผู้สอนถึง 20 คน ซึ่งถือได้ว่าเป็นด้านที่มีจำนวน ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงมากที่สุด โดย ปัญหาเกี่ยวกับครู ผู้สอนนั้นจำแนกได้เป็นปัญหา 1) การที่ครูผู้สอนมีภาระงาน อื่นมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาให้ผู้เรียนได้เต็มที่ อันเนื่อง มาจาก มีการประเมินครูบ่อย มีประเมินเพื่อเลื่อน วิทยฐานะ อีกทั้งครูยังต้องทำงานอื่นอย่างหลากหลาย เช่น งานธุรการ พัสดุ การเงิน นอกจากนี้ครูยังต้องเข้ารับ การอบรมบ่อยๆ จนเกินความจำเป็น เป็นต้น กระทั่งมี ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งกล่าวว่า “...ดีก็อ่านหนังสือไม่ออก เพราะครูมีงานธุรการมากเกินไป เพราะมีเขต เขตก็ออก หนังสือ อ้าวให้จัดประชุมไปทำอะไรต่างๆ อยู่เรื่อย ก็ทิ้ง หອງไป...” 2) ครูบางส่วนถูกมองว่าขาดจิตวิญญาณและ ความรับผิดชอบในการเป็นครู 3) ปัญหาการขาดแคลน

ครูผู้สอน 4) ปัญหาครูผู้สอนย้ายเพื่อกลับไปอยู่ภูมิลำเนา ของตน หรือเพื่อไปโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า โดยปัญหา นี้มักเกิดขึ้นกับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งส่งผล ให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้องขาดความต่อ เนื่อง และ 5) ปัญหาที่ครูบางส่วนถูกมองว่าเป็นครูด้อย คุณภาพ อันเนื่องมาจากมีสถาบันผลิตครูในปัจจุบันต้อง แข่งขันในการรับนักศึกษาเข้าเรียนครู เมื่อมีการแข่งขัน กันสูง ความเข้มข้นของการผลิตครูของหลายที่จึงลดลง ถึงขั้นในลักษณะที่มีผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งกล่าวว่า “ครู สมัยใหม่มันเรียนกันแบบเสียเงินแล้ววันไม่ค่อยได้เรียนจริง คือมีแต่ปริญญา แต่อันนี้ไม่ได้ apply กับครูทุกคนนะ”

ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าว ถึง 15 คน โดยเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีการปรับ เปลี่ยนบ่อยมากเกินไป อีกทั้งเนื้อหาสาระในหลักสูตร ที่จำเป็น เช่น เนื้อหาที่เน้นเกี่ยวกับการพัฒนาให้ผู้เรียน เป็นคนดี มีคุณธรรมนั้น ถูกตัดออกไป ไปมุ่งเน้นในเรื่อง เน้นให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ นอกจากนี้หลักสูตรยังไม่ สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีความแตกต่างอีกด้วย กล่าวคือ หลักสูตรที่มีอยู่เป็นหลักสูตรที่เน้นคนเมืองมากเกินไป

ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 5 คน โดยผู้เรียนในยุคปัจจุบันถูกมองว่า แม้ผู้เรียนใน

ปัจจุบันจะมีความรู้ความสามารถในบางเรื่องมากขึ้นกว่าในอดีต เช่น เรื่องของความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ มีความกล้าพูด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากกว่าผู้เรียนในอดีต แต่ผู้เรียนในปัจจุบันกลับมีแนวโน้มในเรื่องปัญหา เรื่องความรับผิดชอบในการเรียน การมีผลการเรียนทางด้านภาษาอังกฤษที่ตกต่ำ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนน้อยลง และยังขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์อีกด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 10 คน โดยมองว่า 1) ในบางครั้งผู้บริหารโรงเรียนบริหารผิดทิศทาง เพราะบางท่านไปมุ่งเน้นที่การปรับปรุงโครงสร้าง ทัศนียภาพต่างๆ ของโรงเรียน แต่ไม่ทราบแม้กระทั่งคุณลักษณะของพลเมืองไทยที่ดี โดยถือเป็นปัญหาซึ่งเปรียบเสมือนผู้จัดการโรงงานที่ไม่รู้ว่าผลผลิตของตัวเองควรเป็นอย่างไร จึงผลิตได้ไม่ถูกต้อง 2) ผู้บริหารสมัยใหม่บางส่วนถูกมองว่าขาดความสามารถในการบริหารงานโรงเรียน อันเนื่องจากการขาดประสบการณ์ในการบริหาร เพราะการสอบขึ้นเป็นผู้บริหาร ในยุคปัจจุบันซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้คนที่ไม่เคยมีประสบการณ์บริหารมาก่อนก็สามารถมาสอบขึ้นเป็นผู้บริหารได้ จึงทำให้อาจได้คนที่อาจหนังสือเก่ง ทำข้อสอบเก่ง แต่ขาดความสามารถและประสบการณ์ในการบริหาร

ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 5 คน โดยมองว่า งบประมาณที่โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการอุดหนุนจากรัฐนั้นมีไม่เพียงพอ ทำให้โรงเรียนต้องแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กร หรือผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ในแง่ของการใช้จ่ายงบประมาณผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่า หลายแห่งขาดความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณดังเช่น ตัวอย่างที่ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งได้ยกมาคือกรณีโรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่ง ซึ่งทั้งโรงเรียนมีนักเรียนเพียง 40 คน แต่กลับทำป้ายโรงเรียนในราคาถึงเจ็ดแสนบาท ซึ่งถือว่าการใช้จ่ายงบประมาณไปอย่างไม่คุ้มค่า

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน มีผู้ให้สัมภาษณ์ที่กล่าวถึง 11 คนโดยมองว่า กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังมีผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ปรับเปลี่ยนการสอนของตนตามหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้แม้จะมีการสร้างหลักสูตรที่ดีอย่างไรก็เปล่าประโยชน์เพราะเมื่อถึงขั้นในการจัดการเรียนการสอนจริงครูกลับไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการ

จัดการเรียนการสอนของตนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของไทยในปัจจุบันเน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบท่องจำมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และขาดความรับผิดชอบ เน้นแต่ความเก่ง จนละเลยเป้าหมายของการจัดการศึกษาอื่นๆ คือ เรื่องของความดี และความสุขของผู้เรียน

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหาร มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 6 คน โดยมองว่า ถูกมองว่าการบริหารขาดความโปร่งใส โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงซึ่งมีโอกาสมากที่การบริหารจะขาดความโปร่งใส การบริหารยังขาดการบริหารเชิงรุก เพราะบริหารแบบเดิมๆ ตามที่เคยมีในอดีตเพราะมองว่าการทำแบบเดิมนั้นได้ผลดีอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน นอกจากนี้ระบบการบริหารที่เป็นอยู่ในหลายแห่ง ยังเป็นระบบที่ไม่ส่งเสริมให้คนดีอยู่ในองค์กร จึงทำให้มีครูจำนวนมากที่ต้องเกษียณอายุราชการไปก่อนเวลาอันควร ทำให้โรงเรียนต้องสูญเสียบุคลากรที่มีคุณภาพ

นอกจากปัจจัยภายในของโรงเรียนแล้ว การที่ผู้เรียนถูกมองว่ามีคุณภาพด้อยลง ไปนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มหนึ่งเห็นว่า จริงๆ แล้ว ต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ อย่างรอบด้านอีกด้วย เพราะโรงเรียนเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่ปัจจัยทางการเมืองหรือนโยบายจากภาครัฐ ปัจจัยเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมต่างๆ อีกด้วย ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายจากภาครัฐ ด้านนี้มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากถึง 20 คน โดยมองว่า 1) นโยบายของภาครัฐที่มีต่อการศึกษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมากจนเกินไป อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ บ่อยไป จนทำให้นโยบายทางการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนตามอยู่บ่อยๆ ทำให้นโยบายเดิมๆ ขาดความต่อเนื่อง อันทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนและรู้สึกว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปเพียงชั่วคราว เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือรัฐมนตรีฯ ใหม่ นโยบายก็จะมีเปลี่ยนแปลงอีกเช่นเคย อีกทั้งเมื่อผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามนโยบายใหม่ที่มีอยู่ยังไม่ทันจะเข้าสู่ข้าราชการ รัฐมนตรีใหม่ก็มาเปลี่ยน จนทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนและต้องปรับตามอยู่เรื่อย ทำให้ตัวรัฐมนตรีที่เข้ามาหนึ่งทำงานในกระทรวงก็ยังถูกตั้งคำถาม

จากผู้ให้สัมภาษณ์บางรายว่า ท่านขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาเพราะออกนโยบายมาไม่ถูกจุดกับปัญหาการศึกษาไทย 2) การจัดการศึกษาถูกมองว่ามุ่งเน้นไปที่การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป ทำให้โรงเรียนขาดอิสระในการบริหารงานในหลายๆ ส่วน ดังเช่น อิสระในการที่จะคัดเลือกคน อันเนื่องมาจากสาเหตุที่ ส่วนกลางไม่ไว้วางใจเพราะเกรงจะเกิดการทุจริตหรือระบบอุปถัมภ์ ในการคัดเลือกคนเข้าทำงาน แต่สิ่งที่ปรากฏคือ แม้จะมีการคัดเลือกคนโดยส่วนกลาง แต่ปัญหาระบบอุปถัมภ์ หรือการทุจริตในการสอบก็ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่

ปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 1 คน โดยมองว่าสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันถูกมองว่าทำให้คนต้องแข่งขันกันสูง เป็นเศรษฐกิจแบบบริโภคนิยม ซึ่งส่งผลทำให้ มีครูจำนวนหนึ่งที่มุ่งเน้นการทำมาหากินทางด้านเศรษฐกิจ มากกว่าการมีจิตวิญญาณ ความเป็นครู ส่วนผู้เรียนนั้นหากอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีก็ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานตามครอบครัว หรือออกจากถิ่นเพราะฐานะของครอบครัวไม่ดี เป็นต้น

ปัญหาเกี่ยวกับสภาพครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 8 คน โดยมองว่าสังคมในปัจจุบันถูกมองว่าเต็มไปด้วย ความรุนแรง ความแตกแยกของครอบครัว พ่อแม่มักเลี้ยงดูบุตรของตนเองแบบประคบประหม่อม เช่น ห้ามครูตีลูกของตนเอง จึงทำให้ครูไม่สามารถที่จะอบรมสั่งสอนบุตรหลานของผู้ปกครองท่านนั้นให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ครูตั้งไว้ได้ อีกทั้งสังคมยังถูกมองว่าเป็นสังคมที่ขาดธรรมาภิบาล

ปัญหาในแง่ของการวัดและประเมินคุณภาพของผู้เรียนนั้น มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง 1 คนโดยมองว่านโยบายของการจัดการศึกษานั้นต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น วิเคราะห์เป็น แต่ในความเป็นจริงเมื่อมีการวัดผลผู้เรียนกลับวัดเฉพาะตัวความรู้

อาจสรุปได้ว่าปัญหาที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุดลำดับแรก ได้แก่ปัญหาด้านครูผู้สอน กับปัญหาด้านนโยบายจากภาครัฐ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงสูงสุด 20 คน รองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร 15 คน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 11 คน และปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร 10 คน ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้เขียนยังถามคำถามเพิ่มเติมว่า ในทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยหรือไม่ว่า การจัดการ

ศึกษาไทยในปัจจุบันนั้นล้มเหลว หรือถอยหลัง พบว่ามีผู้ให้สัมภาษณ์ 25 ราย ที่เห็นด้วย โดยจำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 9 คน ครู 11 คน หน่วยงานต้นสังกัด 1 คน และนักวิชาการ 4 คน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในหน่วยปฏิบัติงาน โดยตรงดังเช่น ครู และผู้บริหารโรงเรียน มีอัตราการเห็นด้วยมากกว่า กลุ่มหน่วยงานต้นสังกัดและนักวิชาการ โดยหากคิดเป็นร้อยละ จะพบว่า มีผู้บริหารที่เห็นด้วยร้อยละ 47.3 ครู ร้อยละ 64.7 หน่วยงานต้นสังกัด ร้อยละ 11.11 และนักวิชาการ ร้อยละ 36.36

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัญหาการศึกษาไทย: การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษานั้น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา 56 ราย ซึ่งพบว่ามีปัญหาอยู่หลากหลายประการ ทั้งปัญหาเกี่ยวกับครู หลักสูตร ผู้เรียน ผู้บริหาร งบประมาณ การจัดการเรียนการสอนการบริหาร นโยบายจากภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว สังคมและวัฒนธรรม และระบบการวัดประเมินผลผู้เรียน

หากเปรียบเทียบผลการศึกษากับงานวิจัยและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะพบว่าในภาพรวมมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ทั้งงานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องล้วนกล่าวถึงปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทั้งสิ้น เพียงแต่อาจจะกล่าวอย่างแยกส่วน กล่าวคือ บางงานเขียนหรืองานวิจัยกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับครู ดังเช่น ครู มีรายได้ไม่สมดุลกับค่าครองชีพ (เช่น แก้วยศ, 2541: สุจิตรารัตน์ มัทธวรรตน์, 2556) ปัญหานี้สินครู (ครูบ้านนอก.คอม, 2556: พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2548) ครูมีภาพลักษณ์ที่ตกต่ำเกิดภาวะไม่รู้จะเรียนอะไรจึงมาเรียนครู (เช่น แก้วยศ, 2541: สุจิตรารัตน์ มัทธวรรตน์, 2556: 22) ปัญหาครูขาดคุณภาพ(สุจิตรารัตน์ มัทธวรรตน์, 2556: 53-75: สิทธิชัย ฝรั่งทอง, 2554: James: 2008) ครูขาดแคลน(วิทยากร เชียงกูล, 2553: กลิ่น สระทองเนียม, 2556) ครูมีภาระงานอื่นที่ไม่ใช่งานสอนมาก (เช่น แก้วยศ, 2541: กลิ่น สระทองเนียม, 255) ครูต้องมุ่งทำแฟ้มเอกสารเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะจนทำให้สนใจแต่การสร้างผลงานในกระดาษมากกว่าจะมุ่งพัฒนาเด็ก (สุดา ภัทษา, 2554) ครูไปจ้างผู้อื่นทำผลงานแทนตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2556: 10) และความไม่มั่นคงในงานของครูอัตราจ้าง (วิระยุทธ พรพจน์ธนา มาศ, 2554) เป็นต้น

หลักสูตรก็มีผู้กล่าวถึงทั้งหลักสูตรมีเนื้อหาสาระที่อัดแน่นเกินไป (ธีระวัฒน์ เหมะจุฑา, 2554: กลิ่น สระทองเนียม, 2556: ปิยนุช เปี่ยมวิริยะวงศ์, 2556: 38) หลักสูตรไม่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กแต่ละกลุ่ม (กลิ่น สระทองเนียม, 2556) หลายโรงเรียนยังมีการคัดลอกหลักสูตรจากโรงเรียนอื่นมาใช้ในโรงเรียนของตน (ปิยนุช เปี่ยมวิริยะวงศ์, 2556: 41) หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย (บุญมี พันธุ์ไทย, 2554) เป็นต้น

ส่วนตัวผู้เรียนก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ (ปิยนุช เปี่ยมวิริยะวงศ์, 2556: 40, วิทยากร เชียงกุล, 2553: 13) ขาดทักษะการเชื่อมโยงในชีวิต ขาดทักษะการสื่อสาร (ปิยนุช เปี่ยมวิริยะวงศ์, 2556: 40) ขาดความรับผิดชอบ (กลิ่น สระทองเนียม, 2556: James; 2008) มีปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาติดยาเสพติด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2545: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2545) ปัญหาตั้งครุภัณฑ์ในวัยเรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552) เป็นต้น ผู้บริหารก็เป็นผู้บริหารที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผลการเรียนของนักเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2556) บางคนมักมองแต่ตนเองเป็นที่ตั้ง (อรรถ กิตติชนม์ธวัช, 2556: 249-250) ละเลยงานวิชาการโดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาโรงเรียนทางด้านกายภาพมากกว่า (อรรถ กิตติชนม์ธวัช, 2556: 250: กลิ่น สระทองเนียม, 2556) เป็นต้น

ส่วนงบประมาณก็มีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ (กลิ่น สระทองเนียม, 2556) หรืองบประมาณที่ได้รับมาก็มักจะถูกนำไปใช้เป็นค่าจ้าง เงินเดือนมากกว่าจะถึงตัวเด็ก (กลิ่น สระทองเนียม, 2556)

ในแง่การจัดการเรียนการสอน ที่มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ เช่น การขาดการปรับเปลี่ยนวิธีเรียนวิธีสอนให้เข้ากับยุคสมัย ครูใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ (กลิ่น สระทองเนียม, 2556: วิทยากร เชียงกุล, 2553: 17) ครูเข้มงวดมากเกินไป ทำให้นักเรียนกลัวและไม่ชอบมาเรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) หรือการวัดผลแบบที่นักเรียนที่สอบตกแล้วสามารถสอบซ่อมได้ทำให้เด็กไม่กระตือรือร้น (กลิ่น สระทองเนียม, 2556) เป็นต้น

ส่วนการบริหารก็มีผู้กล่าวถึง ความขัดแย้งหรือเห็นต่างระหว่างผู้บริหารกับครูหรือระหว่างครูด้วยกันเอง (เช่น แก้วยศ, 2541) การเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่าง

ครูข้าราชการกับครูประจำการ (วิระยุทธ พรพจน์ธนา มาศ, 2554) บทบาทของโรงเรียนกับชุมชน ก็มักถูกมองว่าโรงเรียนหลายๆ แห่งยังขาดการนำทรัพยากรทางการศึกษาในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ (วิจารณ์ พานิช, 2556: 51)

สำหรับปัญหาการวัดประเมินผลผู้เรียนนั้น ก็มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่า การวัดคุณภาพของผู้เรียนนั้นจะวัดกันอย่างไร เพราะดูเหมือนว่ามีหลายโรงเรียนพยายามจะวัดโดยดูจากแค่คะแนนสอบ O-Net เท่านั้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ (กลิ่น สระทองเนียม, 2556)

นอกจากนี้ปัญหาที่เกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมก็มีผู้กล่าวถึง เช่น ปัญหาหน่วยงานต้นสังกัดมักรวมศูนย์อำนาจและผูกขาด (วิทยากร เชียงกุล, 2553: 40: ไพฑูรย์ สันลารัตน์และคณะ 2556: กลิ่น สระทองเนียม, 2556: ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541: 30) ปัญหาครอบครัวของเด็กยากจนทำให้เด็กไม่ได้รับการศึกษา ปัญหาครอบครัวแตกแยกทำให้เด็กขาดความอบอุ่น (วิจารณ์ พานิช, 2556) ปัญหาพ่อแม่เลี้ยงดูลูกตามใจมากเกินไป (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552: ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2556) ปัญหาสังคมที่มีความรุนแรง (วิจารณ์ พานิช, 2556: 44) เพิ่มไปด้วยพื้นที่เสี่ยง เช่น สื่อลามกอนาจาร ร้านเกม ยาเสพติด ฯลฯ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) หรือปัญหาทางด้านการเมืองที่มีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีบ่อยจนกระทั่งหลายนโยบายขาดความต่อเนื่อง (กลิ่น สระทองเนียม, 2556, ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2556) อ้างถึงใน ครูบ้านนอก.คอม, 2556) และ การเมืองเข้าแสวงหาผลประโยชน์จากวงการการศึกษาทั้งด้านอำนาจและด้านผลประโยชน์เป็นเงิน (วิจารณ์ พานิช, 2556: 18; ปัทมกร วงศ์ชิตวรณ, 2553) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าทุกๆ ปัญหาล้วนสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้เขียน เพียงแต่เท่าที่สืบค้นข้อมูลยังไม่พบว่ามีการศึกษาว่าปัญหาใดเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ดังเช่นที่ผู้เขียนได้จัดลำดับปัญหาการศึกษาที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุดห้าอันดับแรก ได้แก่ ปัญหาด้านครูผู้สอน กับปัญหาด้านนโยบายจากภาครัฐ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงสูงสุด 20 คน รองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร 15 คน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 11 คน และปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร 10 คน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. การพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาการศึกษาไทยนั้น อาจพิจารณาได้อย่างอย่างเป็นระบบ โดยมองเทียบกับระบบการบริหารงานโรงเรียน ตั้งแต่ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า (inputs) เช่น ครู หลักสูตร ผู้เรียน ผู้บริหาร งบประมาณ เป็นต้น ปัจจัยกระบวนการ (process) อันได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การบริหาร ไปจนถึงผลผลิต (output) อันได้แก่ปัญหาระบบการวัด ประเมินผลผู้เรียน เป็นต้น และปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ทั้งนโยบายจากภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจ สภาพครอบครัวของผู้เรียน สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งเชื่อได้ว่าหากมองเห็นภาพระบบบริหารงาน

โรงเรียนทั้งระบบแล้วก็จะเห็นว่าปัญหาอาจเกิดขึ้นได้ ทุก ๆ ส่วน

2. เมื่อพิจารณาภาพรวมของปัญหาการศึกษาไทยแล้ว จะพบว่าปัญหาอยู่อย่างหลากหลาย แต่จากผลการศึกษาที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุดห้านับแรกคือ ปัญหาด้านครูผู้สอน ปัญหาด้านนโยบายจากภาครัฐ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร นั้น ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเหล่านี้ น่าจะเป็นปัญหาที่ค่อนข้างมีความสำคัญมากกว่าปัญหาอื่น ๆ ในการแก้ไข เพราะมีผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กลิ่น สระทองเนียม. (2556). แก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา : ต้องเป็นวาระแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.dailynews.co.th/education/179554>
- โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์. (2556). ไม่น่าแปลกใจเลยที่คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในอันดับรั้งท้ายของกลุ่มอาเซียน. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2556, จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1378896116&groupid=01&catid=02&subcatid=0207
- ครูบ้านนอก.คอม. (2555). ขงรวมว.ศธ.ใหม่แก้หนี้ครู 1 ล้านล้าน ผุด”เครดิตบูโร-ฐานข้อมูลหนี้” แม่พิมพ์. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.kroobannok.com/47903>
- ครูบ้านนอก.คอม. (2556). ระบบการศึกษาเสื่อมแล้ว ทำคุณภาพชีวิตตกต่ำ เศรษฐกิจโตช้า. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.kroobannok.com/55725>
- จันทน์ ต้นสกุล. (2556). “ความไม่เท่าเทียมของสังคมไทย: โจทย์ปัญหาข้อใหญ่ที่ทำทนาย”. ใน วิกฤติการศึกษา : ทางออกที่รอการแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (หน้า 155-195).
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2556). พ่อแม่รังแกลูก. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2556, จาก http://www.hiso.or.th/hiso/ghealth/ ghealth2_30.php
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). Good Governance กับ การปฏิรูปการศึกษา – การปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ: วชิราวุธวิทยาลัย
- เซ็น แก้วยศ. (2541). การพัฒนาโรงเรียนจากภายใน. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.moe.go.th/main2/article21.htm>
- ธีระวัฒน์ เหมะจุฑา. (2554). ระบบการศึกษา..นับหนึ่งใหม่ยังไม่สาย (แต่ต้องรออีก 25 ปี). สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2554, จาก http://docs.google.com/viewer?a=v&pid=explorer&chrome=true&srcid=0B_gTfMEH05_YOTRmNzKzN2MtNzKzZi00M2JmLTljZGUtYjZMDiwnJFkODk0&hl=en
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2554). การศึกษาของไทยยิ่งทำคุณภาพก็ยิ่งแย่ลง. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2554, จาก http://docs.google.com/viewer?a=v&pid=explorer&chrome=true&srcid=0B_gTfMEH05YnJBhMTBIMGlTnJZkMC00MTgzlTg5MwYtZTNmMzNjMDJiYTI&hl=en
- ปัทมกร วงศ์ชิตวรณ. (2553). ครูอัตราจ้าง. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.gotoknow.org/posts/353479>

- ปิยบุษ เปี่ยมวิริยวงศ์. (2556). “หลักสูตรย่า คุณภาพแย่: ถึงเวลาแก่วิกฤตเป็นโอกาส!”. ใน วิกฤติการศึกษา : ทางออกที่รอการแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (หน้า 35-51).
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2548). การศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นุชนารถ สุนทรพันธุ์ และนวลละออง แสงสุข. (2547). ความรู้เบื้องต้นด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พีรภัทร ฝอยทอง. (2556). “วิกฤติการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา: ตำนาน้ำพริก ละลายแม่น้ำ”. ใน วิกฤติการศึกษา : ทางออกที่รอการแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (หน้า 95-118)
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2552). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). ส่งความสุขสู่คุณภาพการศึกษา 2556. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด.
- วิระยุทธ พรพจน์ธนาภา. (2550). ความคาดหวังของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานคร ต่อมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิระยุทธ พรพจน์ธนาภา. (2554). “การศึกษาสภาพปัญหาของครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3”. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2554). หน้า 163-192.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2552. ‘เด็กหนีเรียน’ โจทย์ใหญ่การศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/article/9453>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2545). การป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2556, จาก <http://nctc.oncb.go.th/new/ebook/c-d082.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2545). ปัญหาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2556, จาก http://www.senate.go.th/senate/report_detail.php?report_id=17
- สิทธิชัย ฝรั่งทอง. (2554). ถึงเวลาจำกัดจุดบอดในวงการศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2554, จาก http://docs.google.com/viewer?a=v&pid=explorer&chrome=true&srcid=0B_gTfMEH05YMWM4YmFmNmYtZDk1YS00ODMxLTg0ZDgtNmE5NjE4OTM2NjQz&hl=en
- สุตา ภัทษา. (2554). วิกฤติการศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2554, จาก http://docs.google.com/viewer?a=v&pid=explorer&chrome=true&srcid=0B_gTfMEH05YNThLZWY4MmUtM2MxYi00MmJkLThjMmltODkxZWY2YmRjN2Y1&hl=en_US
- สุธิดารัตน์ มัทธวรรตน์. (2556). “ความตกต่ำของวิชาชีพครูไทย: ใครเป็นผู้รับผิดชอบ?”. ใน วิกฤติการศึกษา : ทางออกที่รอการแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (หน้า 53-93).
- อรชร กิตติชนมธวัช. (2556). “วิกฤติผู้นำ: ผู้นำ (ในฝัน) ของการศึกษาไทย”. ใน วิกฤติการศึกษา : ทางออกที่รอการแก้ไข (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (หน้า 247-262)
- James, Cassandra. (2008). Education in Thailand: A Terrible Failure. Retrieved April 24, 2013, from <http://voices.yahoo.com/education-thailand-terrible-failure-889841.html?cat=16>